

Становище

от доц. д-р М. Лъчкова, дм

по процедура за избор на професор по „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“, професионално направление 7.1. медицина, област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, МФ, Тракийски Университет - Стара Загора, обн. ДВ, бр. 9/02/02, 2016 с кандидат доц. д-р Светлана Димитрова, дм

Академичното развитие на доц. д-р Светлана Димитрова е тясно свързано с ранния период на оформяне и утвърждаване на катедра Социална медицина към ВМИ – Ст. Загора. В кариерен план бележи последователен и ритмичен академичен растеж – от редовен асистент (1988) до доцент (2005). Има придобити специалности по „Социална медицина и здравен мениджмънт“ (1992) и „Обща медицина“ (2003). За периода 2006-2008 е на 0.50 длъжност директор на МК-Хасково; работи на допълнителен трудов договор като ръководител на Центъра за кариерно развитие на ТрУ (2012).

Преподавателска дейност. Общият преподавателски стаж на кандидата съответства по сročност на дългогодишната ѝ академична дейност. Като доцент води лекционните курсове по дисциплини в основни области на социално-медицинското познание за специалностите: „Медицинска сестра“, „Социални дейности“, „Медицинска рехабилитация и ерготерапия“, „Управление на здравните грижи“, и практическо обучение на английски език по „Социална медицина“ и „Медицинска етика“ за специалност „Медицина“. Учебната ѝ натовареност надхвърля нормативно определената.

Научно-изследователска дейност. Характеризира се със значителна по обем (173) и разнообразна по съдържание научна продукция, обхващаща предимно основни области на социалната медицина: *медицинска етика; организационни и епидемиологични аспекти на общественото здраве и здравеопазватата система*, с акцент върху ПМП; *медицинско образование*.

Количествената съпоставка на представените от кандидата данни надвишават изискуемите наукометрични критерии на ТрУ за заемането на академичната длъжност „професор“ по обявената специалност. Има издадени две монографии (една самостоятелна), два учебника (един самостоятелен), 6 учебни ръководства, 112 статии в периодични научни списания и рецензирани сборници, от които по 25 преди и след доцентурата (общо 50) като самостоятелен или водещ/последен автор (съотв. 46.6%), и 50 участия в научни форуми с доклади и постери като водещ/презентиращ автор (12 в чужбина); представени са внушителен брой цитирания, вкл. в чуждестранни издания. Участва на национално, и като ръководител и съавтор на университетско ниво в редица проекти, сред които се открояват актуалните теми на университетското образование, ПМП и обща медицина, доказателствената медицина, институционализирането на хоспис чрез реформа на медико-социалните услуги и др. Ръководител/консултант е на 6 докторанти за придобиване на ОНС „доктор“, двама от които успешно защитили. Лидер, организатор и наблюдател е на Балинтови групи в ОМП.

Качествен анализ. В тематичен план се третират фундаментални проблеми на Общественото здраве в обсега на *посочените направления*. Липсата на ясно концептуално открояване между тях, а по-скоро застъпването им в отделните разработки се явява предимство, свидетелстващо за синтезиран интерпретативен подход, респ. творческа зрялост на автора, особено проявена в периода след доцентурата. Способността за творческо обобщение между *клиничния поглед*, и *организационно-управленската ѝ етична трактовка*, е предпоставена и от придобитите, съотв. *практикувани* от кандидата две специалности (мениджърска и обща медицина). Така публикациите в областта на медицинската етика и

ПМП, базирани на комплексна собствена социологическа методика, както и предложената оригинална рамка на декларация за информирано съгласие, осветляват теоретично и в приложен план доскоро нетрадиционната за нашата страна парадигма за практикуването на медицина, зачитаща правата на пациента.

В този смисъл и учебникът по Промоция на здравето (23с. осн. текст) за студенти по социални дейности (2013), се явява логична проекция-обобщение, вкл. на представените трудове в тази сфера. Придържайки се към основно педагогическо изискване във висшето образование, е спазено посланието „*Най-добрият университетски преподавател е този, който ограничава и дава само най-необходимото, основно и ясно предадено, и успоредно с това да е в посока на обобщаване и задълбочаване*“ (В. Кулмаул). В представения труд тази същност е постигната по категоричен начин.

Препоръчително е оформянето на монографичен труд по така разработваната проблематика, евент. и *преиздаване* на Учебника по промоция на здравето, като е уместно допълнително: конкретизиране мястото и ролята на промоция на здравето като неспецифична първична преморбидна профилактика в структурата на превантивната медицина, както и предпоставките за нейното ефективно функциониране; отчитане на т. нар. „*профилактичен парадокс*“ при популационната стратегия; маркиране същността на *салутогенетичната теза*, игнорираща еднопосочната ориентация към рисковите фактори с оглед въвеждане на динамични модели на взаимодействие между рисковите и протективните фактори на личностно, групово и социално-културно ниво, създаващи **социална имунна система**, съдействаща за намаляване на заболяемостта и смъртността. Да намери място и актуализиране на концепцията за *здравното поле* на Лоланд (1977) с приоритетно преразпределение на процентните съотношения на рисковите фактори. Наличието на тези съображения би осъвременило аналитичния подход, респ. стойностното значение на разработваната проблематика в актуалната сфера на НРН.

Хоризонтът на научните дирения се разширява и обогатява, най-вече в качествен план, след хабилитацията на доц. Св. Димитрова. Към особено съществени **приноси**, вкл. и на наднационално ниво, могат да се отнесат:

- Обогатен е оригиналният поливалентен методически инструментариум в посока към осъществяване на дълбочинни епидемиологични и социологически проучвания с оглед реализиране адекватни управленски интервенции в здравеопазен и образователен план.
- Изведени са, на базата на емпирично проучване по методиката на брейнсторминг/мозъчната атака върху студенти и преподаватели, основните **бариири** относно приложимостта на **европейските етични стандарти в съвременната българска медицина**, квалифицирани в три категории: *индивидуални* (с преобладаваща роля на медика/предполагаема морална криза и небалансирана ПЦГ); *социални* (с акцент върху криза на ценностите в българското общество и остарели практики за съобщаване на истината и лоши новини); *организационни* (дефицит на адекватни структури и ефективен мениджмънт).
- С *екзистенциална стойност* е *казуистичният коментар*, очертаващ възможностите за етичен анализ в ОМП чрез класическия четирипринципен подход (автономност на пациента, благодеяние, неувреждане и справедливост), и конкретните им биоетични значения по квадрантния метод на Синглер с оглед приложението на *оптимално етично* решение при заболявания на пациенти с лоша прогноза и предстоящ летален изход.
- Информираното съгласие се идентифицира като основен **медико-етичен регулатор** при обслужване на пациентите. Отчита се различна степен на ефективност, като информационният компонент е с повече слабости от компонентите на съгласие; предимството на комуникацията с пациента пред формалния подпис се посочва като определящ момент за преодоляване на това несъответствие.

- Решително се допринася към **преодоляване на механистичния подход** към цялостното състояние на палиативните грижи (ПГ), в частност на онкологично болния в ОМП. Повдигат се и се предлагат за решаване конкретни въпроси от *клиничен, етичен и правен аспект* и мястото и ролята на *ОПЛ в този процес*. Привеждат се доводи за увреждащото действие на т.нар. Предварително решение (ПР) спрямо интересите на пациента и формалния му характер (разминаващи се с народопсихологията и манталитета на българина). Изведени са адекватни стъпки за приемане и *реализиране на добри практики по ПГ* в дома на пациента, основаващи се на компетентни предложения за **законодателни промени** в Закона за здравето и ЗЗО, *вкл. документацията по КП № 297 за ПГОБ*.
- Установява се нарастване на стремежа за описване на конфликтите в здравната практика, свидетелстващо за отклонения и дефицити в *качеството на медицинската помощ и достъпа до нея*. Набелязват се **ефективни препоръки** в посока гарантиране безопасността на пациента и клиничната свобода на лекаря чрез организационно-управленски решения, прилагани в **добри практики**.
- Потвърдителен и научно-изследователски подход с приложен характер се осъществява за първи път у нас по отношение на **Балинтовия метод**. Направен е успешен опит за прилагането му в областта на **ОМП**. Базиран е на концепцията за споделено доверие между лекар-пациент в дългите години на контакт, *вкл. житейски*. Откроена е специфичната взаимовръзка, оказваща влияние и върху личността на лекаря; разкриват се **теоретични постановки**, предотвратяващи „футболизирането“ (препращането) на пациента от един специалист на друг, избягването нереалистичните очаквания от болния, водещи до *ерозирание взаимоотношенията* между тях. Изведен е **основен позитивен ефект** в създаването на **защитено и сигурно пространство** за споделено преживяване на **здравно събитие** с фокус лекар-пациент без дидактика и персонални анализи; преодолен са стереотипите в общуването с утвърждаване на собствен стил, подобрена комуникация и емпатичност, превенция на професионалния дистрес и синдрома на изпепеляването. **Приносен момент** се съдържа в предложението групите да се **мултиплицират и формализира участието** в Балинтови групи като *обучително събитие*. Налице е и първи резултат – работата в Балинтови групи е акредитирана като продължаващо медицинско обучение от БЛС.
- Открит е оригинален принос в контекста на **новото обществено здраве** посредством приоритетно надграждане в промоционно-здравен аспект. Стъпвайки върху детайлно конструиран собствен методологичен апарат, аналитично се дискутират **детерминантите на здравето и болестта**, *вкл. в областта на поведенческата епидемиология*, (с акценти върху репродуктивното здраве и неговата регулация), както и в образователен и възпитателен аспект.
За успешно осъществяване на реформата в системата на детското здравеопазване се акцентира върху **научнообоснованото управление на здравни проекти** чрез фокусиране върху **силните страни на предишни модели на организация на педиатричните грижи**, в частност възраждане на ДК като важен компонент от промотивната дейност в тази сфера.
- Проследен е 10-годишният опит на преподаването на дисциплината Управление на здравните грижи (УЗГ) от едноименната специалност в **МФ-ТрУ-Ст.Загора**. Наред с обособените предизвикателства и особености в следването (възрастни работещи хора, липса на финансови лостове в бъдещата управленска дейност и др.), аргументирано се изтъква основно предимство – „мощният инструмент“ на придобитото **специфично познание** за управление на хора/мениджмънт на сестринството, и ефективност в качеството на здравната грижа, съответстваща на целите на здравната организация. На

базата на изискването за гъвкав и ефективен учебен процес са изведени *скалирани критерии* за оценяване на изпитните резултати в съдържателен план, новост и оригиналност (на проекти), онагледяване, поведение на студентите и др). За първи път е извършен **SWOT анализ на обучението**, очертаващ *перспективите на специалността УЗГ*, и предопределящи търсенето на дипломираните кадри (съгл. ЕДИ) за мениджърски постове на пазара на труда в системата на здравеопазване.

Заклучение. Изхождайки от цялостната оценка на съвкупната академична дейност – преподавателска, експертна, научно-изследователска в количествен и качествен план обобщавам, че е налице съответстващ на званието творчески профил на кандидата за заемането на обявената в конкурса академична длъжност. На това основание убедено препоръчвам на почитаемото научно жури към МФ-ТрУ- Стара Загора да присъди на доц. д-р Светлана Димитрова, дм научното звание „професор“ по научната специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“.

12.05.2016г.
Пловдив

Подпис: .....
доц. д-р М. Лъчкова, дм